

Л. Прусак, О. Кендюхов, І. Курнишева, О. Бутнік-Сіверський), інтелектуальний капітал розглядається з точки зору виробництва як ресурс або інтелектуальний матеріал для переробки та отримання нового продукту. В.Ю. Шевчук і А.М. Головка вважають це визначення найбільш точним, але не досить повним. Воно, на їхню думку, потребує деякої деталізації та доповнення стосовно здатності капіталу приносити додатковий прибуток.

Інтелектуальний капітал відображає систему відносин між суб'єктами, що беруть участь у товарному виробництві, з приводу створення, розподілу, використання і відтворення інтелектуального потенціалу персоналу та інтелектуальної власності підприємств та організацій з метою підвищення ефективності їхньої діяльності і отримання персоналом більшого доходу, а підприємствами та організаціями – більшого прибутку, створення доданої вартості та присвоєння результатів праці.

### Список літератури

1. Колот А. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 4. – С. 4-9.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал: ключ к успеху в новом тысячелетии / Э. Брукинг. – СПб: Питер. 2001. – 288 с.
3. Шевчук В.Ю. Аналіз підходів до визначення поняття «інтелектуальний капітал» / В.Ю. Шевчук, А.М. Головка // II Международная научно-практическая Интернет-конференция «Проблемы формирования экономики» XXI века» (25-26 декабря 2009 г.) – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/2009new/3-shevchuk.php>.

**Коваленко М.А.**

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів,  
банківської справи та страхування*

**Драгоєва В.В.**

*студентка,  
Херсонський національний технічний університет  
м. Херсон, Україна*

## ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Загальновизнаною стала думка про те, що сьогодні тільки через знання можна розвивати економіку, здатну бути конкурентоспроможною і забезпечувати сучасний рівень життя населення. Це стосується економіки всіх рівнів – підприємств, галузей, регіонів, країн [1, с. 66]. Парадигма знань стала основним способом їх поступального розвитку.

Світовий досвід показує: життєвий рівень усіх верств населення, загальна соціально-економічна ситуація в країні визначаються мірою освіченості суспільства і його ставленням до інтелектуальних цінностей. Лише інтелектуально багате суспільство є гарантом високого рівня життя народу і процвітання держави, навіть за відсутності енергоносіїв, корисних копалин та

інших дарів природи. Ні багатства надр, ні родючі землі, ні ідеальний клімат, ні туристична принадність не в змозі зрівнятися за могутністю та суспільною значущістю з потенціалом людського розуму.

При встановленні сутності інтелектуального капіталу ІК необхідно враховувати, що ця категорія є похідною від інших двох категорій («капітал» та «інтелект», за рахунок синтезу яких виникло нове поняття). Домінуючою при цьому тут є категорія «капітал». Тому при ідентифікації інтелектуального капіталу слід виходити з того, чи притаманні йому ознаки капіталу.

Розвиток категорій ІК бере початок у 1980-і, коли формується загальне розуміння поняття нематеріальної вартості, яке часто асоціюється з гудвілом. Протягом 1980-х більш чітко ідентифікується різниця між балансовою та ринковою вартістю активів, робляться ранні спроби практиків побудувати індикатори вимірювання ІК. Хоча досі єдиного усталеного визначення поняття «інтелектуальний капітал» немає, більшість з них формується навколо ототожнення ІК зі знаннями, що можуть бути конвертовані у вартість [2, с. 356].

У сучасному розумінні інтелектуальний капітал – це ясні, недвозначні знання, що передаються і якими володіє підприємство. Інтелектуальний капітал підприємства (ІКП) – це кваліфікація, досвід, мотивація персоналу, знання, технологія і канали комунікації, здатні створити добавлену вартість і забезпечити конкурентні переваги підприємства на ринку [3].

Узагальнюючи наведене, можливо відмінити, що у сучасній економічній літературі інтелектуальний капітал аналізується в чотирьох взаємопов'язаних аспектах:

- 1) цінність, що визначається як актив, здатний приносити дохід;
- 2) система, що являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів;
- 3) процес, який відображає наявність відтворювальних характеристик, пов'язаних із кругообігом;
- 4) результат, що означає пріоритет у процесі споживання [4, с.57].

На підставі аналізу дефініцій поняття «інтелектуальний капітал» можливо визначити, що він представляє собою нагромаджену у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчих здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу. Його сутність як економічної категорії визначається як система відносин різних економічних суб'єктів з приводу раціонального стійкого створення конкурентоспроможного виробництва товарів, послуг, доходу, підвищення життєвого рівня працівників підприємства на основі персоніфікованих економічних інтересів суб'єктів. Інтелектуальний капітал підприємства визначено як нематеріалізовані ресурси підприємства, сформовані на втілених знаннях, досвіді, вміннях, навичках працівників, налаштованих відносинах з іншими суб'єктами господарювання і внутрішніх взаємовідносинах.

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних вчених дозволив авторам [5] сформулювати наступне визначення цієї економічної категорії: інтелектуальний

капітал (ІК) – це нагромаджена у процесі інтелектуальної діяльності знань, досвіду, навичок, творчих здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу.

Узагальнення наукових підходів до поняття «інтелектуальний капітал підприємства» дозволяє дати йому визначення як матеріалізованих і нематеріалізованих ресурсів підприємства, сформованих на втілених знаннях, суб'єктами господарювання і внутрішніх взаємовідносинах між працівниками, підрозділами підприємства, що у сукупності визначають його можливості для отримання додаткової вартості. Це система відносин між працівниками підприємства, у тому числі між власниками і найманими працівниками, з приводу використання капіталізації їх знань і здібностей, спрямованих на забезпечення ефективності функціонування і розвиток підприємства, створення на базі використаних знань і реалізації конкурентоспроможного продукту.

Менеджмент підприємства повинен передусім усвідомити роль інтелектуального капіталу і розробити ефективний комплекс заходів для його розвитку. Зокрема, на підприємстві мають стимулюватися процеси ефективного нагромадження, поширення та використання знань, підвищення кваліфікації, формування навиків саморозвитку, програмування кар'єри працівників, програми формування кадрового резерву, розвиток навиків праці в колективі.

Таким чином, узагальнюючи вище наведені судження щодо змісту і поняття інтелектуального капіталу, можливо визначити, що інтелектуальний капітал підприємства – це введені в активи і використовувати у діяльності підприємства індивідуальні і колективні компетентності працівників, організаційно зосереджені на отримання прибутку і забезпеченні конкурентоспроможності підприємства.

### Список літератури

1. Коваленко М. А. Теорія і методологія управління розвитком регіонального господарського комплексу в контексті економіки знань: монографія / М. А. Коваленко – Херсон: Олді-плюс, 2007. – 312 с.
2. Edvinsson L. Developing a model of making intellectual capital / L. Edvinsson, P. Sullivan. // European Management Journal. Vol. 4. – № 4. – 1996. – P. 356-364.
3. Житченко Г. О. Поняття «інтелектуальний капітал» у розвитку переробних підприємств / Г. О. Житченко // Європейський вибір України і перспективи регіонального розвитку: матеріали міжвузівської студентської конференції (м. Херсон, 23 квітня 2015 р.). – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2015. – С. 116-117.
4. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник / В. Д. Базилевич. – К.: Заня, 2006 – 431 с.
5. Коваленко М. А. Нові уявлення про капітал і механізм управління персоналом підприємства [Електронний ресурс] / М. А. Коваленко, Г. М. Швороб, О. Г. Житченко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 18. – С. 3-8. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-18-2017>.